

7. Gower R. Past into Present. Изд. «Longman», 1990.

ФУНКЦИИ ГЕРУНДИЯ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Байрамова Ульвия Юсиф кызы, Ибрагимова Нигар Фарман кызы

Резюме

Нефинитная форма глагола, или вербоид-форма глагола, в которой обозначаемый глаголом процесс отчасти представляется как признак или предмет. В отличие от финитных форм, вербоиды не изменяются по лицам и числам. К числу безличных форм глагола относятся инфинитив, супин, причастие, деепричастие, герундий.

FUNCTIONS OF GERUND IN ENGLISH LANGUAGE

Bayramova Ulviya Yusif, Ibrahimova Nigar Farman

Summary

The non-finite form of the verb, or verboid, is the form of the verb in which the process denoted by the verb is partly presented as a feature or object. Unlike finite forms, verboids do not change in persons and numbers. The impersonal forms of the verb include the infinitive, supine, participle, gerund.

Rəyçi: dos. Həmidov Allahverdi

Leksika və ölkəşünaslıq kafedrasının 25 yanvar 2023 cu il tarixli iclasın 07 sayılı protokolu

Daxil olduğu tarix 26 yanvar 2023 cu il

UOT:796.

BOKS BÖLMƏLƏRİNDƏ İŞİN TƏŞKİLİ ALİ MƏKTƏBLƏRDƏ VƏ KOLLECLƏRDƏ BOKS ÜZRƏ İŞLƏRİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Əməkdar məşqçi Əliyev Tofiq Bəndər oğlu, Əliyev Orxan Tofiq oğlu

Gəncə Dövlət Universiteti

Tofiqlijev2@gmail.ru

Xülasə: *İdman cəmiyyətlərində, klublarda, orta xüsusi məktəblərdə boks bölmələrində işin təşkili idmançıların yaş xüsusiyyətlərindən, şəraitdən və hazırlığın imkanlarından asılıdır.*

Bölmədə təlim - məşqləri cədvələ, ümumi qəbul olunmuş sxemə, dərs formasına əsasən idmançıların tədrisdə və müəssisədə məşğul olmağından asılı olaraq keçirilir. İdmançılara məşqdən kənar boksçunun texnikasının müəyyən fəndlərini təkmilləşdirmək, fiziki keyfiyyətlərini artırmaq, bədənlerini bərkidmək üçün, sərbəst işləməyə ev tapşırıqları da vermək məqsəduyğundur.

Tələbələrin tədris işlərinin məsuldarlığı hər şeydən əvvəl baş beyin fəaliyyətinin funksional davamlığı ilə müəyyən olunur ki, bu da gündəlik, həftəlik və illik rejiminin rəşional qurulmasından asılıdır. Bədən tərbiyəsi və idman tələbələrin gün rejimindəki yerinin öyrənilməsi mütəxəssislər arasında böyük marağa səbəb olmuşdur.

Açar sözlər: idman, boks, təlim - məşq, ali məktəb, kollec, yarış

Ключевые слова: спорт, бокс, тренировки, упражнения, средняя школа, колледж, соревнования

Key words: sports, boxing, training, exercise, high school, college, competition

İdman cəmiyyətlərində, klublarda, orta xüsusi məktəblərdə boks bölmələrində işin

təşkili idmançıların yaş xüsusiyyətlərindən, şəraitdən və hazırlığın imkanlarından asılıdır. Gənclər İdman və Turizm Nazirliyin, rayon və şəhərlərin gənclər idman və turizm idarələrinin idman şöbələri tərəfindən təlim - idman işinin ümumi prinsiplərini hazırlayıb təsdiq edir.

Boksçuların hazırlığının əsas işi aşağı kollektivlər həyata keçirir. Buna görə də idman klubların, idman və bədən tərbiyəsi kollektivlərin idarə heyyyəti aşağıdakı maddələrə fikir verməlidir:

- müntəzəm məşqlərin keçirilməsi üçün şərait yaratmaq, məşq edənlərin boks məhəbbətini, məşqlərə maraqların və idman ustalıqların artırmaq;
- bölmənin üzvlərinin hərtərəfli fiziki hazırlıqların və VMH kompleks normalarının verilməsini təmin etmək;
- ümumi və xüsusi fiziki hazırlığın əsasında məşq edənlərin texniki və taktiki hazırlıqların səviyyəsinin daimi təkmilləşdirmək;
- məşq edənləri vətənpərvərlik, milli ruhda tərbiyə olunmasına fikir vermək;
- məşq edənlərin saxlamlığını qorumaq, gigiyenik normalara riayət olunmasına fikir vermək və həkim nəzarətini təşkil etmək;
- müntəzəm olaraq idman yarışları keçirtmək və bölmə üzvlərinin yarışlarda fəal iştirak etməsini təmin etmək.

Boks bölmələri bədən tərbiyəsi kollektivlərində, şəhər və rayonların müəssisə və təşkilatların, tədris müəssisələrinin idman klublarında təşkil olunurlar. Bölməyə həkim tərəfindən məşqlərə buraxılmış kişi, gənclər və yeniyetmələr qəbul olunurlar. Bölmələrin nəzdində kiçik yaşlı yeniyetmələrin qrupları yaradıla bilər.

Yeni məşqul olanların bölməyə qəbulu hazırlıq dövrünün əvvəlində, hər ilin sentyabr - oktyabr aylarında keçirilə bilər. Buna baxmayaraq, bölməyə qəbul ilin başqa dövründə də təşkil oluna bilər.

Məşqlərin keçirilməsi üçün təlim qrupları yaradılır. Hər qrupda yeni məşqul olanların sayı 18-20 nəfər, aşağı idman dərəcəli boksçuların qrupçası 12-15 nəfərdən, yüksək idman dərəcəli idmançıların qrupçası isə 10 nəfərdən ibarət ola bilər.

Bölmədə təlim - məşqləri cədvəl, ümumi qəbul olunmuş sxemə, dərs formasına əsasən idmançıların tədrisdə və müəssisədə məşğul olmağından asılı olaraq keçirilir. İdmançılara məşqdən kənar boksçunun texnikasının müəyyən fəndlərini təkmilləşdirmək, fiziki keyfiyyətlərini artırmaq, bədənələrini bərkidmək üçün, sərbəst işləməyə ev tapşırıqları da vermək məqsəduyğundur.

Ali məktəblərdə və kolleclərdə boks üzrə işlərinin xüsusiyyətləri.

Tələbələrin tədris işlərinin məsuldarlığı hər şeydən əvvəl baş beyin fəaliyyətinin funksional davamlığı ilə müəyyən olunur ki, bu da gündəlik, həftəlik və illik rejiminin rəşional qurulmasından asılıdır. Bədən tərbiyəsi və idman tələbələrin gün rejimindəki yerinin öyrənilməsi mütəxəssislər arasında böyük marağa səbəb olmuşdur. Məlum olmuşdur ki, Ali məktəblərdə təhsil alan tələbələrdən həftəyə 6 saat fiziki tərbiyə, idmanla məşğul olanlar təlimdə müəyyən müvəffəqiyyətlər qazanırlar.

İdmanla məşğul olan tələbələr öz vaxtlarını elə bölüşdürürlər ki, idmana sərf olunmuş vaxt onların peşə təhsilinin alınmasına mane olmasın. Ali məktəb və kolleclərin tələbələrinin çoxu boks idman növünə üstünlük verirlər. Buna əsasən Ali məktəblərin və kolleclərin idman komplekslərində boks dərəcələrinin açılması məsləhətə uyğundur.

Boks üzrə tələbələrlə məşq prosesini planlaşdırarkən məşqçi - müəllim aşağıdakıları mütləq nəzərə almalıdır: mənimləmə, bölmənin iş vaxtı, tətıl vaxtı, tələbələr arası yarış.

Boksda məşğul olmaq heç vaxt tələbələrin mənimləmə prosesinə mane olmamalıdır. Məşqçi sistemətik olaraq boks bölməsində məşğul olan tələbələrin dərslərə davamiyyətini və mənimləməsini izləməlidir. Bu sahədə müəyyən nöqsanlar aşkar edildikdə məşqçi həmin tələbələrlə tərbiyəvi iş aparmalıdır, təcirlər həyata keçirməlidir. İdman bölmələrinin iş vaxtı elə seçilməlidir ki, məşğul olanların hamısı üçün münasib olsun. Bölmənin fəaliyyəti onsuz da

tələbələrin yükünü artırır. Lakin bu yükü yüngünləşdirmək üçün bölmənin iş vaxtını tələbələrin istək və arzularına görə müəyyənləşdirmək lazımdır.

İmtahan, məqbul vaxtı bu çətinlik daha da artır, lakin bu dövrdə məşqlərin arasını heç vaxt kəsmək olmaz. Məşqin gedişində və planında müəyyən yüngülləşdirmə işi aparmalıdır. «Sparring», azad və şərti döyüşlər, dözümlülüğü artırən hərəkətlər məşq planından çıxarılmalıdır. Tələbələr bölmədə məşğul olarkən tez - tez rejimi pozurlar, bu xoşa gəlməz hadisələrin baş verməməsi üçün məşqçilər idmançılara ciddi nəzarət etməlidirlər. Onların nizam - intizam və rejim normalarını pozmalarına qətiyyənlə yol verilməməlidir. Bu, təlim - idman işlərinin keyfiyyətini aşağı salır.

Tətil müddətində tələbələrin məşq prosesini düzgün qurmağın çox böyük əhəmiyyəti vardır. Bu dövrdə müxtəlif tədbirlər planlaşdırılır və həyata keçirmək çox vacibdir. Bu tədbirlərin ən əhəmiyyətli yarışlar və təlim - məşq toplanışlarıdır. Məşqçi təlim - məşq toplanışı təşkil etmək istəyirsə o, Ali məktəbin idman klubu ilə əlaqəli şəkildə işləməlidir.

Tələbələr sadaladığımız yarışlarda iştirak edirlər: şəhər birinciliyi, Ali məktəblərinin və kolleclərinin birinciliyi, ölkə çempionatı, beynəlxalq görüşlər, tələbələrin Universiadası. Tələbələri qarşıdakı yarışlara hazırlayarkən onların bədənlərinin, xüsusi sinir sisteminin fəaliyyətlərinin xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır. Hərəkət keyfiyyətlərinin formalaşması və mükəmməl hala salınması zərbələrin xarakterindən, texniki ustalıqdan asılı olmayaraq qəbul olunmuş qayda ilə gedir. Lakin tələbələrə boks idman növünün texnikasını öyrətməsinin öz xüsusiyyətləri vardır. Ali məktəblərdə və kolleclərdə təşkil olunmuş boks dərəcələrində öz idman ustalığına görə bir - birindən kəskin surətdə fərqlənən boksçu tələbələr məşğul olurlar. Təbii ki, həmin boksçuların məşq planları da müxtəlif olur.

Yeni məşğul olanlar və aşağı dərəcəli boksçular «Açıq ring» yarışlarında çıxış edirlərsə, onlar həftədə 3 dəfə Sistemli məşq etməlidirlər. Yarışlarda bir neçə görüş keçirən yüksək dərəcəli boksçuların yarışlara hazırlıq prosesi ciddi aparılmalıdır. Yarış qabağı məşqlərdə mərhələlər üzrə vaxtın bölgüsü aşağıdakı kimi aparılmalıdır:

I mərhələdə (12-13 gün) əsas fiziki hazırlığa verilməlidir;

II (10 - 11 gün) məşq daha intensiv aparılmalı, məşqin şəraiti yarış şəraitinə daha çox uyğunlaşdırılmalıdır. Burada üstünlük xüsusi hazırlığa, tək və seriyalı zərbələrə verilməlidir. Məqsəd sürətli dözümlülüğün təkmilləşdirilməsidir;

III mərhələ (7-8 gün) ümumi və xüsusi fiziki hazırlıq azaldılır, məşqlər emosional istiqamətdə aparılmalıdır. Yarışlara iki gün qalmış məşqlər dayandırılır. Təcrübə göstərir ki, 5 gün məşq edib 2 gün istirahət etmək yaxşı effekt verir. Aşağıda yarışqabağı hazırlığın təşkilinin texniki sxemi verilir:

Bazar ertəsi - texnika və taktikanın təkmilləşdirilməsi;

Çərşənbə axşamı - döyüş təcrübəsi;

Çərşənbə - boks alətlərində texnika və taktikanın təkmilləşdirilməsi;

Cümə axşamı - döyüş təcrübəsi;

Şənbə - pərxana, hamam, massaj, bərpəedici vasitələr;

Bazar - istirahət.

Yarış şəraitinə ən çox yaxın olan şərait sərbəst döyüş məşqləridir. Hər 2 boksçu ringdə müstəqil hərəkət edir, texnika və taktikanı sərbəst icra edir. Oyundaşla müəyyən kombinasiyanı öyrənərkən məşqçi boksçuların fərdi xüsusiyyətlərini diqqətlə öyrənməli, onların fiziki bacarıqlarını nəzərə almalı, onların çəkisini və s. əsas götürməlidir. Məşqlər zamanı fiziki hərəkətlərin növbələşdirilməsi böyük əhəmiyyətə malik olur. Fiziki hərəkətlərin növbələşdirilməsi fiziki yükün ayrı - ayrı əzələ qrupları üzərinə düşməsinə səbəb olur ki, bu da bədən yorğunluqdan xilas olunmasını təmin edir. Həmişə əlcəklərdə, alətlərdə eyni formalı hərəkətlər vermək məşqləri sıxıcıdır, boksçularda tez bir zamanda yorulma baş verir. Ən yaxşı fəal istirahət vasitəsi isə idman və mütəhərrik oyunlar, həmçinin Atletika, üzgüçülük, və s. idman növlərindən götürülmüş tapşırıqlardır.

Yarışlara hazırlaşarkən boksçuların psixoloji cəhətdən hazırlaşmasında əhəmiyyəti son dərəcədə vacibdir. Çox vaxt məşğul olan boksçular öz idman yollarında müvəffəqiyyətlə məşq edir, texniki - taktiki elementləri yaxşı mənimsəyir, şərti və sərbəst döyüşləri kifayət səviyyədə keçirir. Məşqçi belə qənaətə gəlir ki, boksçu daxili yarışlarda çıxış etməyə hazırdır. Lakin idmançı çətin şəraitə düşən kimi kəskin dönüş əmələ gəlir, boksçu sıxılır və hərəkətlərində gərginlik və əsəbilik hiss olunur. Bəzəndə yaxşı hazırlıqlı aşağı dərəcəli boksçu ilk görüşünü özündən olduqca zəif bir boksçu ilə keçirir, lakin o, öz rəqibinə bir zərbə belə vura bilmir, yalnız onun zərbələrindən qorunmağa, müdafiə olunmağa çalışır. Nəhayət döyüşün axırına özünə gəlir və öz bacarığını nümayiş etdirməyə başlayır. Bu da boksçunun Psixoloji cəhətdən pis hazırlığını sübut edir. Boksçuların fərdi psixoloji hazırlığına böyük diqqət verilməlidir.

Boksçuya kollektiv də böyük psixoloji təsir göstərə bilər, hazırlıq və yarış dövründə içərisində olduğu kollektivin üzvləri boksçuya həm mənfi, həm də müsbət tə'sir göstərə bilər. Müxtəlif tərkibli komanda ilə iş görən Məşqçi hər bir idmançı tələbənin psixologiyasını diqqətlə öyrənməli və onların psixoloji keyfiyyətlərinin tərbiyə olunmasına qayğı göstərməlidir.

Ədəbiyyat

1. A.Q.Abiyev., T.X.Babanlı., E.A.Hüseynov. Boks - (dərslük). Bakı, 2006
2. Abiyev A.Q., T.X.Babanlı., Mehdiyev Q. "Azərbaycan boks 80-ci ildə" Bakı, 2004.
3. T.X.Babanlı "Boks yarışlarının təşkili, keçirilməsi və yarış qaydaları", Bakı, 1997 .
4. T.X.Babanlı., Cəbrayilov Ə.N. "Boks olimpiya oyunlarında". Bakı, 2002
5. T.X.Babanlı., "Boksçularda psixoloji - emosional halın təzahürü və nizamlanma xüsusiyyətləri", Bakı, 1998.

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ В БОКСЕРСКИХ ОТДЕЛЕНИЯХ ХАРАКТЕРИСТИКИ КУРСОВ ПО БОКСУ ВУЗОВ И КОЛЛЕДЖЕЙ

Алиев Тофик Бендер оглы, Алиев Орхан Тофик оглы

Резюме

Организация работы боксерских секций в спортивных обществах, клубах, средних специальных школах зависит от возрастных особенностей спортсменов, условий и возможностей для тренировок.

Тренировки и занятия в отделении проводятся по расписанию, общепринятой схеме и форме занятия в зависимости от деятельности спортсменов в обучении и учреждении. Разумно давать спортсменам бесплатные работы и домашние задания, чтобы вне тренировок совершенствовать отдельные приемы боксерской техники, повышать их физические качества, укреплять тело.

Ответственность учебной работы студентов определяется, прежде всего, функциональной непрерывностью мозговой деятельности, которая зависит от рационального установления режима дня, недели и года. Изучение места физической культуры и спорта в повседневной жизни студентов вызвало большой интерес у специалистов.

ORGANIZATION OF WORK IN BOXING DIVISIONS. CHARACTERISTICS OF COURSES IN BOXING UNIVERSITIES AND COLLEGES

Aliyev Tofik Bandar, Aliyev Orxan Tofik

Summary

The organization of the work of boxing sections in sports societies, clubs, secondary specialized schools depends on the age characteristics of the athletes, the conditions and opportunities for training.

Trainings and classes in the department are held according to the schedule, the generally accepted scheme and form of classes, depending on the activities of athletes in training and institution. It is reasonable to give athletes free work and homework in order to improve individual boxing techniques outside of training, improve their physical qualities, and strengthen their bodies.

The responsibility of students' educational work is determined, first of all, by the functional continuity of brain activity, which depends on the rational establishment of the regime of the day, week and year. The study of the place of physical culture and sports in the everyday life of students aroused great interest among specialists.

Rəyçi; dosent Zaur Hüseynzadə

Bədən tərbiyə və idman kafedrasının 17 yanvar 2023-cü il tarixli iclasın 05 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 18 yanvar 2023-cü il

UOT:355.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNDƏ HƏRBİ HÜQUQUN SOSIAL ROLU

Hüseynov Fikrət Bəhlul oğlu, Babayeva Nurlana Bəhlul qızı,

İbrahimova İlhamə Arif qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

Nurlanababayeva79@gmail.com

Xülasə: *Elmi əsərdə çoxsaylı mənbələrə istinad edərək müəlliflər ölkəmizin silahlı qüvvələrində hərbi hüquq ilə bağlı bəzi mühüm məsələləri araşdırmışlar. Yazılı elmi sənədlərə əsaslanaraq Azərbaycan Respublikası silahlı qüvvələrində sosial mühitin tənzimlənməsi ilə bağlı hərbi hüququn tələbləri öyrənilmişdir. Müasir dünya tələblərinə uyğun şəkildə təşkil edilən və hərbi sahədə bir çox uğurlara imza atmış milli ordumuzda yarana biləcək müxtəlif səciyyəli problemlərin həllində hüququn aliliyi elmi əsaslarla tədqiq edilmişdir.*

Açar sözlər: hüquq, cinayət, hərbi- hüquq, nizamnamə, briqada; münasibətlər, təhsil, hərbi rütbələr.

Ключевые слова: право, преступление, военное право, устав, бригада, отношения, образование, воинские звания.

Key words: law, a crime, military law, Charter, Brigade, Relations, education, military ranks.

Hərbi hüquq-hüquq sisteminin tərkib hissəsi olmaqla özündə həm ənənəvi hüquq sahələrinin normalarını, həm də xüsusi hərbi-hüquqi aktları birləşdirən kompleks formalaşma kimi özünü göstərir.

Azərbaycan Respublikası Silahlı qüvvələrinin quruculuğu sahəsində ictimai münasibətlərin tənzimlənməsi hüququn müxtəlif sahələri vasitəsilə tənzimlənir. Belə ki, hərbi idarəetmə sahəsində münasibətlər inzibati hüquqla, hərbi təşkilatların maliyyə fəaliyyəti sahəsində münasibətləri maliyyə hüququ ilə tənzimlənir, hərbi münasibətlər sistemində hüquq mühafizə funksiyasını cinayət hüququ, cinayət-prosesual hüquq, islah-əmək hüququnun normaları yerinə yetirir. Silahlı Qüvvələrin maddi texniki təminatı sferasında mülki hüququn normaları qüvvədədir, hüququn ənənəsi sahələrinin tərkib hissəsi olmaqla, saydığımız normalarla eyni zamanda hərbi hüquqa daxil edilir.

Bununla yanaşı, hərbi münasibətlərin nizama salınmasında böyük qism hüquqi normalar iştirak edir ki, onları hüququn ənənəvi sahələrinə aid etmək olar.